

BOZLAK GAZETESİ VE BOZOK GAZETESİ

Mehmet YILDIRIM*

Anahtar Kelimeler: Bozok Gazetesi, Bozlak Gazetesi, Abbas Sayar, Yozgat Basını, Yerel Gazetecilik

Bozlak ve Bozok gazeteleri, Cumhuriyet döneminde Yozgat basın tarihinin gelişiminde yer tutan iki süreli yayındır. Her iki gazete de Yozgatlı yazar Nail Abbas Sayar'ın (d. 21 Mart 1923- öl. 12 Ağustos 1999) imtiyaz sahipliğinde yayımlanmıştır. Bozlak, İstanbul'da hazırlanıp Yozgat'a ulaştırılan erken yayın deneyimi; Bozok ise bu deneyimin Yozgat'ta yerleşik bir gazeteye dönüşmüş biçimidir. Bu yönüyle iki gazete, yalnız Abbas Sayar'ın gazetecilik hayatının değil, Yozgat'ta yerel kamuoyunun oluşum sürecinin de kaynakları arasında yer alır.

Bu yayınların önemi, Yozgat'ta haberleşme imkânlarının sınırlı olduğu bir dönemde ortaya çıkmalarıyla da ilgilidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Anadolu basınının gelişmesi büyük ölçüde vilayet matbaaları ve yerel girişimler üzerinden ilerlemiştir. 1940'lı yıllarda radyo, elektrik ve düzenli basılı yayın imkânlarının yaygın olmadığı bir ortamda yerel gazete, kentte olup biteni öğrenmenin ve tartışmanın başlıca araçlarından biri hâline gelmiştir.

Bozlak Gazetesi

Bozlak, Abbas Sayar'ın İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde öğrenim gördüğü yıllarda çıkarmaya başladığı gazetedir. 22 Mart 1947 ile 1 Mart 1948 tarihleri arasında on beş günde bir yayımlanmış ve tespit edilebilen toplam 12 sayı çıkmıştır. Yayın merkezi İstanbul olmakla birlikte gazetenin okur çevresi büyük ölçüde Yozgat'tandır. Gazete İstanbul'da basılmış, Yozgat'a gönderilmiş ve yerel sorunlara ağırlık vermiştir.

Bozlak'ın ortaya çıkışında Sayar'ın edebiyat çevreleriyle ilişkisi, İstanbul'daki matbaa tecrübesi ve Yozgat'a yönelik ilgisi belirleyici olmuştur. Sayar, daha sonra Bozok'ta yayımladığı hatırat dizisinde gazete fikrinin İstanbul Üniversitesi çevresinde biçimlendiğini, 1947 başında gazete imtiyazını aldığını ve ilk sayıların Yozgat'a postalandığını anlatır. Gazetenin kuruluşu küçük bir sermaye, kişisel gayret ve abone desteğiyle mümkün olmuştur.

Bozlak'ın mali koşulları kısa sürede ağırlaşmıştır. Gazete yüzlerce nüsha basılmış, önemli bir kısmı satılmış; ancak satış geliri baskı, matbaa ve posta giderlerini karşılamaya yetmemiştir. Sayar'ın paltosunu satarak matbaa borcunu kapatması, Bozlak tecrübesinin maddi güçlüklerini gösteren sembolik bir olay hâline gelmiştir. Bu süreç, onun yükseköğrenimini yarıda bırakıp Yozgat'a dönmesinde de etkili olmuştur.

* Arş. Gör. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. E-posta:

mehmet.y@bozok.edu.tr. ORCID: 0009-0001-1043-254X.

Sayar'ın kaleme aldığı anılarında Bozlak'ın 500 nüsha basıldığı, önemli bir kısmının satıldığı, buna rağmen her sayının maliyetinin satış gelirinin çok üzerinde kaldığı belirtilir. Bu bilgiler, gazetenin yalnız fikir düzeyinde değil, ekonomik bakımdan da kişisel fedakârlığa dayalı bir girişim olduğunu gösterir.

Bozlak, biçim bakımından da döneminin yerel yayınları içinde düzenli bir gazete görünümü taşır. Çoğu sayısı dört sayfa olarak yayımlanmış; başyazılar, Yozgat haberleri, sosyal ve siyasal yorumlar, şiirler ve kültürel metinler aynı yayın bütünlüğü içinde verilmiştir. İlk sayısındaki “Gazete ve Gayemiz” ile sonraki sayılarda görülen “Mecburi Bir Konuşma”, “Cemiyet ve Fert” ve “Tekrar Çıkarken” gibi yazılar, gazetenin yalnız haber aktarmayı değil, yerel okurla fikir düzeyinde ilişki kurmayı da amaçladığını gösterir.

Bozlak'ın Yozgat basını açısından ayırt edici tarafı, yerel meseleleri eleştirel bir dille gündeme taşımasıdır. Kısa süreli yayın hayatına rağmen gazete, yerel basının yalnız resmî duyuru veya haber aktarımıyla sınırlı kalmayabileceğini göstermiştir. Bu sebeple Bozlak, Bozok'un fikrî ve yayıncılık bakımından kurucu zemini kabul edilir.

Bozok Gazetesi'ne Geçiş

Abbas Sayar'ın Yozgat'a dönüşünden sonra gazete Bozok adıyla yayımlanmaya başlamıştır. Bozok'un ilk sayısı 10 Nisan 1948'de çıkmıştır. Gazetenin ilk sayısındaki takdim yazısında Bozok'un Bozlak'ın devamı olduğu açıkça belirtilmiş; Bozlak'ın “*hür ses*” kimliği Bozok adı altında sürdürülmüştür. Bozok başlangıçta haftalık siyasi ve müstakil gazete olarak tanımlanmış, Yozgat'ta basılmasıyla Bozlak'tan farklı olarak yerel üretim koşullarına kavuşmuştur.

Bozok'un ilk yayın imkânı, Yozgat Valisi Osman Şahinbaş'ın Vilayet Matbaası'nda baskıya izin vermesiyle oluşmuştur. Ancak gazetenin eleştirel üslubu kısa sürede siyasi gerilimlere yol açmıştır. 1948 ara seçimleri sonrasında Bozok'un Vilayet Matbaası'nda basılması engellenmiş, bu durum gazetenin ilk yayın döneminin kesintiye uğramasına neden olmuştur. Bu erken tarih, yerel basının idari ve siyasi şartlara ne ölçüde bağlı olduğunu göstermektedir.

Bozok, 1948'deki ilk yayın döneminden sonra yaklaşık dört yıl ara vermiş; 30 Ekim 1952'de 24. sayısıyla yeniden yayımlanmaya başlamıştır. Sayar, bu ikinci dönem için Yozgat'ta özel matbaa kurma yoluna gitmiştir. Abbas Sayar Matbaası'nın kurulması, yalnız Bozok'un devamını sağlamamış, Yozgat'ta özel girişime dayalı yerel matbaacılık ve gazetecilik bakımından da belirgin bir aşama oluşturmuştur. Gazete 1953'te düzenli yayın ritmini güçlendirmiş, 1954'te günlük yayın kimliğini kesinleştirmiştir.

Bu süreçte Bozok'un yayın sürekliliği yalnız gazetenin adının korunmasıyla sınırlı kalmamış, matbaa imkânı, dağıtım düzeni, okur desteği ve ilan gelirleri gibi yerel basının kurumsal unsurlarını da içine

almıştır. Bu nedenle Bozok'un ikinci dönemi, Yozgat'ta özel teşebbüse dayalı basın üretiminin yerleşmeye başladığı dönem olarak değerlendirilebilir.

Bozok'un düzenli yayın hayatı, Yozgat'ın gündelik hayatı, belediye hizmetleri, imar sorunları, kültürel etkinlikleri, spor faaliyetleri ve ekonomik meseleleri için süreklilik taşıyan bir kayıt alanı oluşturmuştur. 1953-1954 yıllarına ait 230 nüsha üzerinde yapılan incelemeler, gazetenin baskı, sayfa düzeni, mizanpaj ve içerik bakımından dönemin taşra basını içinde belirgin özellikler taşıdığını göstermektedir.

Yayın Politikası ve Yerel Gündem

Bozok'un temel yayın politikası, Yozgat'ın ihmal edilen sorunlarını görünür kılmak ve bu sorunlar etrafında yerel kamuoyu oluşturmaktır. Gazete, haber vermeyi yalnızca bilgi aktarma faaliyeti olarak görmemiş; yerel yöneticileri, okurları ve kentteki toplumsal çevreleri harekete geçirmeye çalışan bir yayın anlayışı benimsemiştir. Gazetenin erken dönem yazılarında yer alan “*Gazete hür düşünce işidir*” ifadesi, bu çizginin özlü göstergelerindendir.

Gazete sütunlarında yol, elektrik, içme suyu, şehir imarı, ekmek tedariki, gıda fiyatları, sağlık, temizlik, belediye hizmetleri, spor alanları, sinema binası, şehir kulübü ve kütüphane gibi konular düzenli biçimde ele alınmıştır. Ankara ve İstanbul güzergâhını kısaltacak yol projeleri, kentin ekonomik canlılığı ve ulaşım imkânları bakımından değerlendirilmiştir.

Bozok'un erken sayılarındaki “Şehirde Verem Afet Halini Aldı” gibi sağlık merkezli haberler, “Milletvekillerimize Açık Mektup” gibi siyasal hitaplar ve belediye hizmetlerine dair eleştirel yazılar, gazetenin yerel sorunları somut başlıklarla takip ettiğini gösterir. Bu çizgi, Bozok'u yalnızca haber veren değil, şehir adına talepte bulunan bir yayın organı konumuna taşımıştır.

Bozok'un okurla kurduğu ilişki doğrudan ve katılımcıdır. Gazete sütunlarında Yozgatlılara seslenen “*Yozgatlı. Bu gazete senin için çıkıyor. Yaşamayı vazife bil*” ve “*Bozok'u okuyunuz ve okutunuz*” gibi çağrılar, okuru yalnız haber alan kişi olarak değil, gazetenin yaşamasından sorumlu yerel özne olarak konumlandırır. Bu yaklaşım, Bozok'un yerel dayanışma ve kent bilinci üretme işlevi üstlendiğini gösterir.

Bu çağrılar, yerel basın ile okur arasında tek yönlü bir bilgilendirme ilişkisi yerine karşılıklı sorumluluk ilişkisi kurar. Gazete, Yozgatlı okuru yalnız şehir sorunlarının tanığı değil, gazetenin yaşamasına ve şehir meselelerinin gündemde kalmasına katkı verecek bir aktör olarak düşünür.

Kültür, Sanat ve Edebiyatla İlişkisi

Bozok, siyasi ve güncel haberlerin yanında kültür ve sanat içeriklerine de yer verir. Gazetede Yozgatlı şair ve yazarların şiirleri, hikâyeleri, karikatürler, dinî ve tarihî içerikli yazılar, sağlık bilgileri ve kültürel etkinlik

haberleri yayımlanmıştır. Mevlana'yı anma programları, müzik konserleri, temsiller, sanat günleri ve okullar arası şiir yarışmaları gazetenin izlediği kültürel faaliyetler arasındadır.

Gazetenin kültür ve sanat sayfaları, Abbas Sayar'ın edebî kimliğiyle doğrudan ilişkilidir. Sayar, şiir, roman, hikâye, hatıra, deneme, fıkra, gezi yazısı ve açık mektup gibi farklı türlerde çok sayıda metni gazete sayfalarında yayımlamıştır. Araştırmalarda, onun gazetelerde kalan yazılarının hacimli bir külliyat oluşturduğu belirtilir. Bozok, bu bakımdan yalnızca yerel haberlerin değil, Sayar'ın edebî üretiminin ve Yozgat merkezli kültürel hafızanın da taşıyıcısıdır.

Bozok'un bu yönü, taşra basınının yalnız siyasi ve idari haberlerle sınırlı kalmadığını gösterir. Gazete sayfalarında edebî türler, yerel sanat etkinlikleri, okul faaliyetleri ve şehirdeki kültürel buluşmalar birlikte izlenebilir. Bu çeşitlilik, Yozgat'ta süreli yayın aracılığıyla canlı tutulan kültürel ortamı görünür kılar.

Sayar'ın daha sonra kitap hâlinde yayımlanan bazı romanları ilk defa Bozok sayfalarında okurla buluşmuştur. Daha sonra Yılkı Atı adıyla kitaplaşan roman, 1961'de Bozok'ta "Yılgı Atı - Bir Atın Romanı" başlığıyla 56 sayı boyunca tefrika edilmiştir. Çelo ise 1966-1967 yıllarında "Çelo - Köy Romanı" adıyla gazete sayfalarında yayımlanmıştır. Böylece Bozok, Yozgat yerel basını ile Türk edebiyatı arasında bağlantı kuran bir yayın mecrası hâline gelmiştir.

Abbas Sayar ve Gazetenin Sürekliliği

Sayar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördüğü yıllarda gazetecilik faaliyetine başlamıştır. Gazeteciliğinin yanında Yılkı Atı, Çelo ve Can Şenliği gibi romanlarıyla Türk edebiyatında tanınmıştır. Bu edebî kimlik, Bozok'un yayın çizgisine de yansımış; gazete yerel haber, fikir yazısı ve edebî üretimi aynı çatı altında birleştirmiştir.

Bozok, taşra gazetesi olmasına rağmen ulusal basınla da temas kurmuştur. Yaşar Kemal'in 1955'te Yozgat'a gelişi gazete tarafından haberleştirilmiş; aynı temas çerçevesinde Abbas Sayar, Cumhuriyet gazetesinin Yozgat muhabirliğini üstlenmiştir. Bu bağlantı, Bozok'un yerel bir gazete olarak ulusal basın alanıyla kurduğu ilişkinin göstergelerinden biridir.

Sayar'ın gazetecilik deneyimi, Bozok'un kendi sayfalarında da tarihsel bir kaynak hâline gelmiştir. "Gazetecilikte Yedi Yıl" başlıklı hatırat dizisi, Bozok'un kuruluşunu, Bozok'a geçişi ve Yozgat'ta gazetecilik yapmanın güçlüklerini birinci elden aktaran temel metinlerdendir. 1954'te Bozok'ta tefrika edilen bu dizi, gazetenin yalnızca dış dünyayı değil, kendi kuruluş ve mücadele tarihini de belgelediğini gösterir.

Ahmed Güner Sayar'la yapılan söyleşide de Bozok'un, Abbas Sayar'ın şiirleri, hikâyeleri ve yayımlanmamış metinleri açısından bir birikim alanı olduğu vurgulanır. Bu tanıklık, gazetenin yalnız

* Arş. Gör. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. E-posta:

mehmet.y@bozok.edu.tr. ORCID: 0009-0001-1043-254X.

yayımlandığı dönemin haberlerini değil, Sayar külliyyatının farklı türlerdeki ilk biçimlerini de sakladığını gösterir.

Sayar'ın anılarında gazetecilik, yalnız mesleki bir faaliyet değil, Yozgat'a karşı sorumluluk duygusuyla sürdürülen bir uğraş olarak görünür. Bozlak'ın iflasla sonuçlanan kısa serüveni, Yozgat'a dönüş, Vilayet Matbaası'nda yeniden gazete çıkarma denemesi, özel matbaanın kurulması ve Bozok'un günlük yayına geçmesi bu mücadelenin aşamalarıdır. Sayar'ın 1991'de yazdığı *“Anadolu’da, hele hele Yozgat’ta gazetecilik yapmak çileyi başörtüsü etmek demektir”* sözü, bu uzun deneyimin özetlerinden biri olarak anılır.

Yozgat Açısından Önemi ve Yerel Basın Tarihi Bağlamı

Bozlak ve Bozok gazeteleri, Yozgat basın tarihinde birbirini tamamlayan iki aşamayı temsil eder. Bozlak, İstanbul'da hazırlanıp Yozgat'a gönderilen kısa süreli fakat etkili bir taşra gazetesi örneğidir. Bozok ise aynı yayın tecrübesinin Yozgat'ta yerleşik hâle gelmiş, uzun süreli ve kurumsal devamı niteliğindedir. Bu nedenle iki gazete, yalnızca Abbas Sayar'ın gazetecilik faaliyetinin değil, Cumhuriyet döneminde Yozgat'ta yerel basının gelişme çizgisinin de başlıca unsurları arasında yer alır.

Cumhuriyet döneminde Yozgat basını, Bozok'la sınırlı olmayan geniş bir yayın alanı içinde gelişmiştir. Çağlayan, Hakikat, Hizmet, Hür Yozgat, İleri, Yankı, Yeni Yozgat, Yozgat Postası, Yozgatın Sesi ve Yerköy gibi çok sayıda gazete ve dergi, şehirdeki yerel haberleşme kültürünün farklı dönemlerdeki örnekleri arasında yer alır. Bozok'un ayırt edici konumu, uzun süreli yayın hayatı, özel matbaa tecrübesi, düzenli sayı hacmi ve Abbas Sayar'ın edebiyatçı kimliğiyle yerel gazeteciliği aynı yayın çizgisinde birleştirmesinden kaynaklanır.

Bozok'un Yozgat açısından önemi, kent gündemini düzenli biçimde kayıt altına almasından kaynaklanır. Gazete; yol, elektrik, içme suyu, şehir imarı, belediye hizmetleri, gıda fiyatları, ekmek tedariki, sağlık, temizlik, spor, sinema, kültür etkinlikleri ve eğitim gibi konuları haber, köşe yazısı, duyuru ve yorum biçiminde işlemiştir. Bu yönüyle Bozok, yalnızca haber veren bir yayın organı değil, kent meselelerinin tartışıldığı bir kamusal zemin işlevi görmüştür.

Gazetenin tarihsel değeri, güncel haberleri aktarmasının yanında şehir hafızasını korumasıyla da ilgilidir. Hatıra dizileri, gezi yazıları, açık mektuplar ve şehir yazıları, Yozgat'ın 1930'lardan 1980'lere uzanan toplumsal, iktisadi ve kültürel dönüşümünü izlemeye imkân verir. Unpazarı yangını, ekonomik buhran yılları, II. Dünya Savaşı'nın Yozgat köylüsü üzerindeki etkileri, Yozgat Lisesi'nin açılışı, Atatürk'ün Yozgat ziyareti, kırsal alanda traktörleşme ve kent merkezindeki yapılaşma gibi olaylar bu hafızanın parçalarıdır.

Bozok sayfalarında izlenen şehir hafızası yalnız büyük olaylarla sınırlı değildir. Belediye hizmetlerinin aksaması, fiyat hareketleri, eğitim kurumlarının durumu, gençlerin spor ve kültür faaliyetleri, esnafın sorunları, yol ve ulaşım talepleri, hastalık ve sağlık hizmetlerine ilişkin uyarılar da gazetenin düzenli gündemleri arasındadır. Bu çeşitlilik, gazetenin Yozgat'ı yalnız idari bir birim olarak değil, gündelik hayatı ve beklentileri olan bir şehir topluluğu olarak ele aldığını gösterir.

Bozok'un arşiv değeri, gazetenin yalnız düzenli yayın dönemlerini değil kesinti, iflas, matbaa kurma ve yeniden çıkış gibi süreçleri de kendi sayfalarında kaydetmesinden kaynaklanır. Bu özellik, yerel basın tarihini yalnız yayın tarihleri üzerinden değil, bir şehirde gazete çıkarmanın ekonomik, siyasi ve toplumsal şartları üzerinden okumaya imkân verir. Bu nedenle Bozok ve Bozok gazeteleri, Cumhuriyet dönemi Yozgat basın tarihinin yanında kentin sosyal, kültürel ve ekonomik geçmişini anlamak için de başvurulabilecek temel kaynaklar arasındadır.

Kaynakça

BROCKETT, G. D. (2009). Provincial newspapers as a historical source: Büyük Cihad and the great struggle for the Muslim Turkish nation (1951-53). *International Journal of Middle East Studies*, 41(3), 437-455. <https://doi.org/10.1017/S0020743809091545>

BÜYÜKER, K. (2024). Abbas Sayar ve Yaşar Kemal dostluğuna dair notlar. K. BÜYÜKER ve H. YILDIRIM (Ed.), *Doğumunun 100. yılında Abbas Sayar sempozyum bildirileri içinde* (s. 40-49). Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi ve Mehmet Akif İnan Vakfı Yayınları. <https://bozok.edu.tr/Dosya/7fee7a32-4.pdf>

BÜYÜKER, K. ve ÖZTÜRK, S. (2024). Nail Abbas Sayar (1923-1999) bibliyografyası (Deneme). K. BÜYÜKER ve H. YILDIRIM (Ed.), *Doğumunun 100. yılında Abbas Sayar sempozyum bildirileri içinde* (s. 271-296). Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi ve Mehmet Akif İnan Vakfı Yayınları. <https://bozok.edu.tr/Dosya/7fee7a32-4.pdf>

ÇAPAN ÖZDEMİR, F. (2019a). Cumhuriyet döneminde bir taşra gazetesi: “Bozok”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 353-360. <https://doi.org/10.29000/rumelide.541034>

ÇAPAN ÖZDEMİR, F. (2019b). Yozgatlı yazar Abbas Sayar'ın gazetecilik hatıraları. Ankara: Gece Akademi.

ÇELEBİ, O. (2022). Yozgat basını (1923-1980). E. GÜNGÖR (Ed.), *Yozgat tarihi ve kültürü: Yozgat Cumhuriyet dönemi* (III. cilt) içinde (s. 243-273). Ankara: Akçağ.

HAYKIR, T. (2023). Doğumunun 100. yılında Abbas Sayar üzerine Ahmed Güner Sayar ile söyleşi. *Türk Dili*, 72(855), 68-83.

* Arş. Gör. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. E-posta: mehmet.y@bozok.edu.tr. ORCID: 0009-0001-1043-254X.

- HÜRRİYET. (1999, 13 Ağustos). Sayar artık yok. Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sayar-artik-yok-39096016>
- KANTER, B. (2024). Sosyolojik bir gözlem olarak Abbas Sayar'ın hatıraları. K. BÜYÜKER ve H. YILDIRIM (Ed.), Doğumunun 100. yılında Abbas Sayar sempozyum bildirileri içinde (s. 106-114). Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi ve Mehmet Akif İnan Vakfı Yayınları. <https://bozok.edu.tr/Dosya/7fee7a32-4.pdf>
- KARABULUT, R. (2024). Bozkırın Güçlü Kalemı Abbas Sayar. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- MİLLİYET. (1999, 13 Ağustos). Abbas Sayar'ı kaybettik. Milliyet. <https://www.milliyet.com.tr/the-others/abbas-sayar-i-kaybettik-5241954>
- SAYAR, A. (1954a). İki mesele. Bozok Gazetesi, 6(88), 1.
- SAYAR, A. (1954b). Gazetecilikte Yedi Yıl [23 bölümlük tefrika]. Bozok Gazetesi, 6(90)-7(122), 8 Ocak-24 Mart 1954, 2.
- SAYAR, A. (1954c). Günlük olurken. Bozok Gazetesi, 7(114), 1.
- SAYAR, A. (1961). Yılgı Atı - Bir Atın Romanı [tefrika]. Bozok Gazetesi, (2304)-(2370), 5 Haziran-22 Ağustos 1961, 2.
- SAYAR, A. (1991). Yazarından gazetesine moral mesajı. Yozgat Gazetesi, 18(3951), 1-5.
- SAYAR, A. (2003, 1 Mart). Bozlak... Bozok ve Yozgat. Yozgat Gazetesi, 30. Yıl Yorumları. <https://www.yozgatgazetesi.com/30-yil-yorumlari/bozlak-bozok-ve-yozgat-160040.html>